

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΘΕΑΜΑΤΩΝ

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ

Πότε εισήχθη στην Ελλάδα. — Ο Φασουλής και η... χο-
λέρα. — Ο Ίταλός άνδρεικελλοπαίκτης στην Κέρκυρα. —
Ο Άνδρέας Στραβός και ο Παναγής Κράγγουρας. — Τι
έπαθαν οι θιασάρχη του 1870. — Τα στεφανώματα της
'Ανδροφίλης' κ.λ.π. — Περί της ματαιότητας της δόξης.

Σήμερα ο Φασουλής δεν αντιπροσωπεύεται στην Ελλάδα παρά μόνο από τον Κονιτσιώτη, ο οποίος έπιμένει να δίνει ζωή στα ξυ-
λίνα άνδρεικελά του και να διασεβάζει τους θαμώνες της Δεξαμε-
νης. Υπήρξε όμως εποχή που ο Φασουλής ήταν στις δόξες του,
κωμωχούσε όχι μόνο ως λαϊκό θέαμα αλλά και ως αποκελευστική
θεατρική διασκέδαση του 'Αθηναϊκού κοινού της ανώτερης τάξεως.
'Αξίζει λοιπόν να γράψουμε με λίγα λόγια την ιστορία του. Η
εισαγωγή του Φασουλής στην Ελλάδα είναι παλαιά όσο και η της
...χολέρας.

Πραγματικώς, ένα χρόνο προτού η άπαισία αυτή ασθένεια
εμφανιστεί στην Κέρκυρα και τη Ζάκυνθο, ανέστησε στα δυο αυτά
νησιά ένας Ίταλός τυροδιώκτης, ο οποίος έφερε μαζί του ολόκληρο
θίασο από ξύλινα νευροσπάσια μέσα σ' ένα κασόνι. Τα νευροσπά-
σια ήταν χονδροειδέστατα, όπως και τ' άστια του Ίταλού. 'Αν
και από την πρώτη παράσταση πλήθος πολύ έμαζεύτηκε στο προ-
τοφανές θέαμα, εν τούτοις ο άνδρεικελλοπαίκτης έφυγε από το νησί
της Κέρκυρας νύχτα, γιατί δεν είχε με τί να πληρώσει τον ξενοδόχο
του και έπληξε στη Ζάκυνθο, όπου τον έπεριμενε η ίδια κακοτυχία.
Οι Ζακυνθίνοι παρακολουθούσαν το θέαμα, αλλά όταν ερχόταν ο
δικός έφηναν την πλάτη. Περί εισιτηρίων την εποχή εκείνη, δεν
ήντο δυνατόν να γίνει λόγος. 'Εδώ όμως δεν μπόρεσε να σκάσει κά-
νεις και αναγκάστηκε ν' αφήσει άνεγκο στον ξενοδόχο τους ξυλί-
νους ήθλοισούς του.

Το παρόδειγμα του Ίταλού δεν άργησε να βοη μιμητής και λίγα
χρόνια μετά τη χολέρα του 1854, όταν ο κόσμος άρχισε να ανηγο-
χεύεται από τη φοβερή καταστροφή, φανερώθηκε άλλος άνδρεικελλο-
παίκτης, Έλληνας αυτός, όνοματι 'Ανδρέας Στραβός, με καλλιτεχνι-
κόταρο θίασο, καλή φωνή και άρετά έξυπνος.

Αλλά οι καλλιτέχνες του ξυλίνου θεάτρου δεν είχαν άζομη ά-
ποχήσει 'Ελληνικήν ύπόστασι. Τα όνοματά τους ήταν παρμένα
από διάφορες Ίταλικές κομωδίες: Φαζανάνας, 'Αρλεκίνος, Κόντε
Δένιος, Κάσσανδρος, Πουλιανέλλας. Τα γυναικεία πρόσωπα: Κο-
λομβίνα, Παντόλια (ή, όπως κατ' αναγκασματισμόν την έλεγαν ο
Φασουλής Παντοφλιά) και ούτω καθ' εξής. Το έπιανησιαζόν κοινόν
δεν κατελάμβανε πολλά πράγματα από τις Ίταλικές κομωδίες που
έπαιζαν και έτσι ο 'Ανδρέας Στραβός έκανε σπουδαίες δουλειές.

Από την Έπιάνησο το θέατρο των νευροσπάσιων μεταφέρθη
κατά το 1870 στις 'Αθήνας. Πρώτος άνδρεικελλοπαίκτης λέγεται
ότι ήταν ένας Περιοιώτης, όνοματι Παναγής Κράγγουρας.
Η πρώτη του σκηνη στήθηκε στην πλατεία του Θησείου και
έκει συνήθωςαν κατά πυκνές παρέες, σύν γυναιξί και τέκ-
νους οι 'Αθηναίοι. 'Ενταύθα έχει τη θέση του καί σχετικό που διηγο-
ύται στο «'Απομνημονεύματα» του ο Γκαίτε: "Όταν, αυτός και
ο συνάδελφός του Σίλλερ, έπειτα από υπεραισθησιασούς κόπους και
τεράστιες δαπάνες που κατέβαλε ο Λούδ της Βεϊμάρης, κατορθώ-
σαν τέλος να τραβήξουν την προσοχή του κοινού στο θέατρο της
πόλεως, έξωφρανα έφθασε στη Βεϊμάρη ένας ξένος θεατρονέγος—είδος
'Αρνιώτης—με θίασο από σκύλλους, γάτους, άρκοειδές, πιδήρους,
παταγύλους κλπ. 'Αμέσως οι θεαταί των δοματίων του Γκαίτε
και του Σίλλερ άρρισαν μίσσημο το θέατρο εκείνο και έτρεξαν
στούς γάτους και τις άρκοειδές. Ο ζωοθεατρονέγος έφυγε από τη
Βεϊμάρη πλούσιος.

Το ίδιο συνέβη και τότε στις 'Αθήνας. Οι διευθυνταί των θεά-
τρων που ήταν στην όχθη του Ίλισσου (έκει γινότανε τότε όλη η
θεατρική κοσμική ζήνησι) άρου με πολλούς κόπους και έξοδα καταπό-
θησαν να τραβήξουν το 'Αθηναϊκόν κοινόν στα θέατρα τους, είδαν
έξωφρανα τις πλατείες τους άδειες και τους θεατάς να διευθύ-
νονται στο Φασούλι! Η έφημεριδές της εποχής έχρουσαν τον
«κώδωνα του κινδύνου» για την 'Ελληνικήν σκηνη, έξανθηρίσαν
την κατάστασι άζομη και με κρία άθροα — που πάντων ο «Αϊών»
του Φίλιππος — και δεν άργησαν να μπειν τα πράγματα στη
θέσι τους. Τα πρόβατα έχρωσθήσαν από τα έοίρια. Ο Φασουλής
έμεινε για τις λαϊκές τάξεις, και η ανώτερα κοινωνία έξαναγύρισε
στα θέατρα της.

Καθ' όσον περνούσαν τα χρόνια, ο Φασουλής έτελειοποιείτο,

ΠΟΙΚΙΛΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Η διαίρεσις της Γης

Η πολιτική διαίρεσις της ύδρογειοίν σφαιράς κατά τους ύπολο-
γημοίσι της Έπιστημονικής Έταιρίας της Νέας Υόρκης, είνε:
Τέσσερα εξατομικώτα τετραγωνικά χιλιομέτρα άκατοίχητα η άδέ-
σποτα, 13 εκατ. τετραγ. χιλίω, στερομένα κανονικώ πολιτευομένα
και το ύπόλοιπο, 117 εκατ. τετραγ. χιλίω, διοργανομένα σε τακτικά
πολιτεύματα.

Πεταλούδες σαν στάχτα και σαν ροδάκινα

Στα μεσηβρινά της Γαλλίας ύπάρχει ένα είδος σαροζοφόρου χρυ-
σαλίδων περιεργωτότων για τις μεταμορφώσις των. Οι χρυσάλιδες
αυτές όχι μόνον δεν βλάπτουν την γεωργία αλλά άπεναντίας θεο-
φούνται πολύτιμοι βοηθοί της. Η καμψία της χρυσάλιδος αυτής όχι
μόνον δεν τρώγει τα φύλλα των δένδρων έπι των όποιων διαταται,
της έλης δηλαδή, αλλά άπεναντίας καθαρίζει τα δέντρα απ' τα πα-
ράσιτα. 'Αλλά και η καμψία αυτή είνε σαροζοφόρος και τρέφεται απ'
τα ζωήμα που κωλοφορούν άπάνω στον καρπό της έλης. Το πε-
ρίεργο όμως είνε ότι η χρυσάλις αυτή αλλάζει χρώμα αναλόγως των
έποχων. Το καλοκαίρι έχει το χρυσίζον άζομινω χρώμα του στάχτου
και την άνοιξη το βελουδοτώ βαθυκόκκινο του ροδακίνου.

Ο πλέον άνώδυνος θάνατος

Ποιος είνε ο πιο άνώδυνος τρόπος θανάτου: 'Ός τώρα ύπηρε-
νη ό κοινή ιδέα ότι ο πιο άνώδυνος θάνατος είνε ο δι' απαγχονι-
σμού. Τώρα όμως ένας Άγγλος γιατρός έσχετα να καταροφή αυ-
τήν την θεωρία και διατείνεται ότι πειθαίρει κανένας με τον πιο
άνώδυνο τρόπο... αν κατασπαράξη απ' τα άγρια θηρία.

Βεβαίως ο σοφός δόκτορ δεν όμιλεί έξ ιδίας λέιρας, διατείνεται
όμως ότι ύστερα από μακροχρόνιες μελέτες κατέληξε στο συμπέ-
ρασμα ότι είνε μία ά π ο λ υ σ ι ε ς να κατασπαράξη κανείς από
ένα λεοντάρι. Οι θηριοδασματαί ίσως δεν συμμερούνται την γνώ-
μη του κοινού ιατρού.

Η «προκχωρημένη ηλικία μιάς γυναικός»

Πρό όλιγον καιρού στο Παρίσι πέθανε ένας πλούσιος έμπορος,
ο όποιος στην διαθήκη του έγραφε να δώσει ολόκληρη η περιουσία
του στην μαγειρίσά του Άννα, ύπό των όρων όμως, ότι αυτή,
κατά την εποχή του θανάτου του θα είνε εις «προχωρημένην ηλι-
κία». Οι άνεψιοί όμως του έμίσθωσαν προσέβαλαν την διαθήκη γιατι
η τυχερή μαγειρίσσα, όταν πέθανε ο κύριός της ήταν ηλικίας 49
έτων και δεν θεωρούσαν αυτή την ηλικία ως άρετά «προχωρημένη»
ώστε να μπορέση η κληρονομία να λάβη εις την κατοχήν της την
περιουσία.

Γά την ώρα μαγειρίσσα και άνεψιοί βρίσκονται στα δικαστήρια
και κατά πάσαν πιθανότητα θα έχουν φέρει τους δικαστάς σε πολύ
δύσκολη θέσι. Μιά γυναίκα 49 έτων είνε «προχωρημένης ηλικίας»;
'Η Άννα, η μαγειρίσσα διατείνεται, ότι είνε άρετά ηλικιωμένη
ώστε να θεωρείται γρηά και θα είνε ίσως η πρώτη γυναίκα που
όχι μόνον δεν κούρβει τα χρόνια της, αλλά θέλει να δείξη, ότι είνε
μεγαλότηρη.

Οι έπιτοικιοί όμως άνεψιοί διαμαρτύρονται για αυτό το πράγμα
και βεβαίωσιν ότι μία γυναίκα 49 έτων είνε εις το άνθος της ηλι-
κίας της και μπορεί μάλιστα να θεωρηθή άζομη νέα. Πάντως ολό-
κληρη η Γαλλία περμεινε με άγωνία την έκδοσι της αποφάσεως.

έξελληνίζετο, έπειτα τύπους από τη ντόπια ζωή. Ο Περιστέτος,
ο 'Αράτης, ο Κατομάης κλπ. Ο Φασουλής έγινεν ο αληθινότερος
τύπος του Ρομηού. Πολιτικωμανής, ποητός, κωμωδάρχης, κωμω-
τής, άλλοτε μπαλαρόνικον και άλλοτε μπαλαρόνικωμένος, πολ-
λές φορές γενναίοδορος—σύνολον άρετών και κακίων. Ο σπιτο-
νοικοκυριών του 'Αουρέλιος (το όνομα έμεινε από τις ιταλικές κο-
μωδίες) τύπος γέρου φιλαργούου. Η σπιτονοικοκυρά του Παντ'ό-
λα, η κόρη της 'Ανδροφίλη κλπ. Ο Φασουλής καμιά φορά παρί-
στανε και δράματα με παράδοξους τίτλους: «'Η Κυρά Γιαννούλα
και το κανόνι του Μπαζιλίου», «οι τρέις κακοήγοι του Άν Σιδε-
ρέα», «Πίστις, έλις και έλεον», «Τα στεφανώματα της 'Ανδροφίλης»
κ.λ.π.

Με τον καιρό όμως άλλο λαϊκό θέαμα, ο Καραγιώζης, έξεθο-
ρυνε τον Φασούλην, για να επαληθεύση μία φορά άζομη το ρητόν
ότι καμιά δόξα δεν μένει άσάλευτη στο μάταιο τούτο κόσμω.